

УДК: 94(477)"1887/1937"

Турчина Л. В.¹, Зайцева А. О.²

¹ канд. іст. наук, доц. НУ "Запорізька політехніка"

² студ. гр. РТ-819 НУ "Запорізька політехніка"

ЛЕСЬ КУРБАС – ВИЗНАЧНИЙ МАЙСТЕР УКРАЇНСЬКОЇ СЦЕНИ

Леся Курбаса вважають засновником нового українського театру. Завдяки йому українське сценічне мистецтво європеїзувалося, відкривало для глядачів нові теми, героїв, прийоми. Він намагався поєднати національні традиції з найновішими формами європейського театру. Митець хотів змусити глядачів позбутися відчуття національної меншовартості. Закликав подолати обмеження свободи самовираження й не боятися виходити до світу з мистецькими пошуками та експериментами. Цей рух до оновлення культури насильно припинили 1937 року. Л. Курбаса та співзвучне йому покоління українських митців нарекли Розстріляним відродженням. Він народився 25 лютого 1887 року в місті Самбір (тепер Львівської області) у родині акторів галицького театру Степана та Ванди Курбасів (за сценою Яновичі). Батько його, хоча й був мандрівним українським актором, проте й в бідності своїй прагнув дати синові добру освіту. Навчався він у Тернопільській гімназії, у Віденському та Львівському університетах. Тому цілком природно, що Леся увібрав у себе все те, що могла дати йому європейська культура. Вже тоді Л. Курбас мріяв працювати на Наддніпрянській Україні, де існував сильний демократичний театр М. Садовського (Київ) і де поруч була висока театральна культура. 1916 року його мрія здійснилась, він вступає до цього театру. Акторська творчість

Л. Курбаса у театрі М. Садовського обіцяла розвинутися, але сталося так, що він приніс свій акторський талант у жертву режисерському. Головна увага та енергія молодого митця були скеровані на організацію студії молодих акторів, з якої виріс згодом Молодий театр. Назва "Молодий театр" з'явилася вже влітку 1917 року. Молодий театр — це театр пошуків нових форм втілення сучасної та класичної драматургії.

Л. Курбас був засновником спочатку політичного (1922-1926), а потім й філософського (1926-1933) театру в Україні. У виставах свого філософського театру "Березіль" (Харків) Л. Курбас малює всесвіт, де головним стає особлива довіра до життя людини у всіх її суперечностях. Л. Курбас разом з "березольцями" знайшли свого драматурга, п'єси якого були співзвучні їхнім естетичним засадам. Таким драматургом став Микола Куліш. Першою його п'єсою, що побачила світло рампи на сцені театру "Березіль", стала "Комуна в степах" (Київ). Однак п'єси М. Куліша "Народний Малахій", "Мина Мазайло" не знайшли розуміння у радянських критиків. Проти Л. Курбаса були висунуті звинувачення в "похмурості", викривленні оптимістичної радянської дійсності. Багато чого з творчих пошуків Л. Курбаса не сприймалося широкими масами глядачів. Але незважаючи на несприятливу для творчості атмосферу несприйняття, недоброзичливості, він не занепадав духом, до останньої можливості вів боротьбу з поширеними у той час тенденціями спрощенства, вульгаризації мистецтва.

Л. Курбас був однією з зірок українського відродження, тож не міг не привернути увагу чекістів. Почалося все з жорстокої критики його творчості, як невідповідної стандартам пролетарського мистецтва. Звинувачений у схильності до українського націоналізму, Л. Курбас наприкінці 1933 року залишив свій театр у Харкові та переїхав до Москви. Тут працював у державному єврейському театрі. 26 грудня 1933 року чекісти заарештували Л. Курбаса у Москві. "Курбас Олександр Степанович, — йшлося в постанові про арешт, — викривається в тому, що був членом контрреволюційної Української військової організації". Ясно, що це був кінець зіркової кар'єри. 9 квітня 1934 року судова трійка колегії ГПУ засудила Л. Курбаса до 5 років таборів. Та на волю режисер ніколи не вийшов. 3 листопада 1937 року до двадцятій річниці "Жовтневої революції" у Соловецькому таборі особливого призначення Л. Курбаса розстріляли. Ім'я Л. Курбаса тісно пов'язане з модернізацією українського культурологічного простору 1920-х років. Саме тоді, в період національно-визвольних змагань, народжувалося нове розуміння українського мистецтва та індивідуального національного самоусвідомлення. Режисер створив експериментальний театр українського модернізму та вивів його на лінію передових мистецьких шукань Заходу. Митець намагався синтезувати національні традиції українського театру з найновішими формами європейського. Завдяки йому сценічне мистецтво

почало ставати естетичним, відкрило для себе коло нових героїв, тем. Лесь Курбас є частиною трагічного минулого України, в якому він намагався жити чесно, продовжує жити в наші дні та, безперечно, житиме в майбутньому.